

Ks. Jan Walkusz

(Lublin)

**POLSKĘ I DOBRO NOSIŁ W SOBIE.
KS. PIOTR SANCZENKO (1927–2018)
– DUSZPASTERZ POLONIJNY I SPOŁECZNIK**

Słowa kluczowe: ks. Piotr Sanczenko, posługa duszpasterska w diasporze polskiej, Kanada, historia polskiej diaspory

Keywords: Rev. Piotr Sanczenko, pastoral care over the Polish diaspora, Canada, history of Polish diaspora

Zdarzają się jeszcze ludzie, którzy już za życia przechodzą do historii, a ich wielopłaszczyznowa działalność tudzież troska o drugiego (nawet gdy jest to większa społeczność) stanowi uroczę tworzywo do kreowania legend. Bez cienia wątpliwości takim człowiekiem był zmarły niedawno w ontaryjskim Windsor (Kanada) ks. Piotr Sanczenko, który w swoim ponaddziesięcioletnim życiu stał się wielce wymownym łącznikiem polskich Kresów Wschodnich, Niemiec, Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, Kanady i Polski.

Piotr Andrzej Sanczenko urodził się 9 marca 1927 r. w Nieświeżu na Kresach Wschodnich, w ówczesnej diecezji pińskiej. Jego rodzice, Piotr i Anna z domu Starowójtowska, prowadzili tam gospodarstwo rolne, w czym od wczesnej młodości wspomagał ich Piotr wraz z pięciorgiem rodzeństwa¹. Ochrzczony w wiekowej, szesnastowiecznej świątyni nieświeskiej pod wezwaniem Bożego Ciała przez miejscowego proboszcza i dziekana ks. Mieczysława Kubika, już jako chłopiec zaangażował się czynnie w liturgiczno-organizacyjne życie parafii. W Nieświeżu uczęszczał też do szkoły powszechnej, a po jej ukończeniu w 1938 r.

¹ Relacje ks. P. Sanczenki, Windsor 12 III 1997 (w zbiorach autora).

i zdaniu egzaminu wstępnego został przyjęty do Państwowego Gimnazjum im. Władysława Syrokomli w rodzinnej miejscowości². Dość rychło jednak normalny tok jego pracy i nauki został brutalnie zakłócony wydarzeniami II wojny światowej, a potem podwójnej – sowieckiej i niemieckiej – okupacji. Z chwilą zajęcia tych terenów 17 września 1939 r. przez wojska radzieckie gimnazjum zostało przemianowane na średnią szkołę rosyjską, prowadząc nadal – choć w zupełnie innym klimacie – działalność oświatową. Gdy w 1941 r. obszar ten został zajęty przez Niemców, Piotr – aczkolwiek z przerwami – kontynuował naukę w tej samej szkole, ale już w języku niemieckim.

Niestety, dalsze dni okupacji mocno zdezorganizowały życie środowiska i boleśnie dotknęły tak społeczność Nieświeża, jak i rodzinę Sanczenków. Za współpracę z partyzantami i pomoc udzielaną jeńcom i Żydom aresztowano w 1942 r. miejscową inteligencję, w tym także ks. M. Kubika³, który został rozstrzelany w Baranowiczach⁴. Podczas nalotu zginęła także siostra Piotra Sanczenki, a on sam 2 kwietnia 1943 r. został zatrzymany podczas łapanek i wywieziony na przymusowe roboty do Lörrach w Badenii. Tam jako 16-letni chłopiec, pracując przez dwa lata w nieznośnych warunkach w cegielni, doczekał się jednak wyzwolenia przez wojska francuskie 24 maja 1945 r. Następnie znalazł się w obozie dla przesiedleńców w Müllheim, a po krótkim okresie niezbędnej rekonwalescencji i koniecznej aklimatyzacji kontynuował naukę stopnia średniego zrazu w liceum w miejscowości Rottweil nad Neckarem, a później w Schwenningen. Ukończywszy ją w 1947 r. uzyskaniem świadectwa maturalnego, rozpoczął studia na słynnym niemieckim uniwersytecie Ludwigs-Albert we Freiburgu. Mimo iż jako student-uchodźca miał niepłatne studia, pracował w tym czasie dorywczo w zakładach Herdera, aby podreperować swój budżet⁵. Gdy w 1950 r. zakończył studia filozoficzne, zamierzał początkowo udać się do Paryża bądź do Rzymu w celu podjęcia uniwersyteckiego studium teologii. Ostatecznie jednak w czerwcu 1950 r. opuścił Niemcy i udał się do Detroit w Stanach Zjednoczonych. Po krótkiej, z góry przewidzianej na tymczasową, pracy w zakładach samochodowych Forda jeszcze w lipcu 1950 r. został przyjęty do Polskiego Seminarium Duchownego w Orchard Lake, gdzie kontynuował studia teologiczne i zdobył odpowiednią formację dla przyszłej pracy kapłańskiej. W gronie ówczesnych moderatorów zakładów naukowych – kształtujących charaktery młodych, choć z bogatym doświadczeniem po latach wojny ludzi – znaleźli się wybitni pe-

² „Nowe Drogi” [Orchard Lake], 6(1954), nr 19, s. 8.

³ T. Tararuj, *Diecezja pińska*, w: *Życie religijne w Polsce pod okupacją 1939–1945*, red. Z. Zieliński, Katowice 1992, s. 84; por. A. Hlebowicz, *Kościół odrodzony. Katolicyzm w państwie sowieckim*, Gdańsk 1993, s. 73–126.

⁴ W. Jacewicz, J. Woś, *Martyrologium polskiego duchowieństwa rzymskokatolickiego pod okupacją hitlerowską w latach 1939–1945*, z. IV, Warszawa 1978, s. 276.

⁵ Relacja ks. P. Sanczenki.

dagodzy o niepodważalnym autorytecie, jak np. ks. prałat Edward Szumal (rektor)⁶, ks. Konstantyn Cyran⁷, ks. Józef Rybiński⁸, ks. Antoni Maksymik⁹ czy ks. Walery Jasiński¹⁰. Także w szeregach kleryckich byli adepci o dużej rozpiętości wieku, częstokroć z bliznami bardzo bolesnych przeżyć. Wystarczy zauważyć, że wraz z ks. P. Sanczenką na tym samym roku studiował Zdzisław Peszkowski oraz wielu innych kolegów, którzy przeszli prawdziwą gehennę lat 1939–1945¹¹. Była to grupa 30 tzw. chłopców z Polski, którzy po opuszczeniu Rosji przez Persję, Indie zostali przywiezieni do Orchard Lake, Mi¹². Tu otrzymali wykształcenie, kilku przyjęło święcenia kapłańskie, lecz wszyscy pamiętali o swojej uczelni, wspierając ją na miarę swoich możliwości.

Po czterech latach nauki w Orchard Lake oraz pracy społecznej w Sodalicii Marianańskiej i harcerstwie Piotr Sanczenko wraz z dziewięcioma kolegami przyjął 25 czerwca 1954 r. święcenia kapłańskie, a następnie odprawił mszę św. prymicyjną w parafii św. Stanisława w Detroit. Wybór tej parafii na pierwszą mszę neoprezbitera nie był dziełem przypadku, albowiem już w czasach kleryckich związał się ks. Piotr ze społecznością detroicką i z miejscowym duszpasterzem, ks. prałatem Wincentym Borkowiczem, wspomagającym go finansowo podczas studiów teologicznych¹³. Tutaj też zapoznał się P. Sanczenko z ks. Franciszkiem Plutą, który od 1953 r., organizując polską parafię w London, prosił go niejednokrotnie – zwłaszcza podczas ostatnich wakacji – o pomoc w pracy duszpastersko-organizacyjnej. Nie należy się zatem dziwić, że pierwszym miejscem apostolskiej aktywności ks. Sanczenki była właśnie parafia Matki Boskiej

⁶ R. Nir, *Szumal Edward Jan*, w: *Encyklopedia polskiej emigracji* (dalej EPE), t. 5, red. K. Dopierała, Toruń 2005, s. 61–62.

⁷ Zob. W. Jasiński, *Śp. ks. Konstantyn Cyran – wychowawca kapłanów Polonii*, „Sodalis” [Orchard Lake], 47(1969), nr 7, s. 204–205.

⁸ Tenże, *Ks. Prałat Józef Rybiński w Seminarium Polskim*, „Sodalis”, 48(1970), nr 6, s. 162.

⁹ Tenże, *Śp. ks. Antoni Maksymik*, „Sodalis”, 42(1961), nr 9, s. 381–382; R. Nir, *Maksymik Antoni Józef*, w: EPE, t. 3, s. 235.

¹⁰ R. Nir, *Źródła do historii Polonii*, Orchard Lake, Mich. 1982, s. 247–308; S. Cichy, *Jasiński Walerian Józef*, w: *Słownik polskich teologów katolickich 1981–1993*, t. 8, red. J. Mandziuk, Warszawa 1995, s. 230–243; R. Nir, *Jasiński Walery Józef*, w: EPE, t. 2, s. 305–306.

¹¹ Relacja ks. P. Sanczenki; „Nowe Drogi” 6(1954) nr 19, s. 8.

¹² Archiwum Polonii w Orchard Lake (APOL), Osiedle Dzieci Polskich Balachadoi-Jamnagar, Sprawozdanie ks. Franciszka Pluty z 30 XI 1944 r., sygn. 44, a także sygn. 440, gdzie znajdują się dokładne wykazy personelu, statystyki oraz sprawozdania z poszczególnych działów (sektorów) funkcjonowania osiedla dla polskich sierot. Zob. R. Nir, *Archiwa Polskiej Misji Katolickiej w Indiach*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 64(1995), s. 435–460; por. J. Walakus, *Ks. Franciszek Pluta – „ojciec” polskich sierot i organizator życia polonijnego w Kanadzie*, w: *Czynem i prawdą. Księga pamiątkowa na siedemdziesiąte piąte urodziny Księdza Arcybiskupa warszawskiego Edmunda Piszczaka*, red. C. Rogowski i in., Olsztyn 2004, s. 137–148.

¹³ *Prymicyje w kościele św. Stanisława*, „Nowiny. Miesięcznik parafii św. Stanisława w Detroit, Michigan”, 17(1954), nr 7.

Częstochowskiej w London¹⁴. Przybył on tutaj 18 lipca 1954 r., co zbiegło się niemal z oddaniem do użytku nowo wybudowanego kościoła dla polskiej społeczności¹⁵, i pracował u boku ks. Pluty przez osiem lat. Jako wikariusz współuczestniczył we wszystkich przedsięwzięciach proboszcza, wykazując ponadto sporo własnej inicjatywy. Z jego inspiracji powstało m.in. w 1957 r. Koło Młodzieży Katolickiej, którym opiekował się – podobnie jak i innymi organizacjami kościelno-społecznymi¹⁶ – aż do chwili odejścia z London. Chwila ta, nie bez żalu ks. Pluty i parafian, nastąpiła 24 czerwca 1962 r.¹⁷, gdy został skierowany do pracy na stanowisku asystenta w parafii Świętej Trójcy w Windsor, kierowanej przez ks. Wawrzyńca Wnuka¹⁸. Zdobyte wcześniej doświadczenie pastoralne mógł teraz znacznie zwielokrotnić w środowisku o ponadczterdziestoletnich tradycjach i u boku niezmiernie aktywnego proboszcza windsorskiego.

Zaangażowanie i skuteczność działania ks. Piotra Sanczenki zostały dość szybko dostrzeżone przez przełożonych, już po dwóch latach ustanowiono go proboszczem parafii Matki Boskiej Zwycięskiej w Chatham. Tu okazał się zarówno wspaniałym gospodarzem, jak i zatroskanym organizatorem różnych form życia religijnego. Nie sposób w tym miejscu scharakteryzować wszystkich jego dokonań w Chatham, jako że większość z racji swego duchowego wymiaru wymyka się ocenie historyka, niemniej warto wskazać choćby na najważniejsze. Z inwestycji materialnych mających upiększyć polonijny kościół i jego obejście na uwagę zasługują: wyposażenie świątyni w wygodne i stabilne ławki¹⁹ i witraże okienne²⁰, malowanie w 1965 r. kościoła, renowacja wnętrza i pokrycie ozdobną wykładziną (1970)²¹, okucie drzwi wejściowych tłoczonymi w blasze symbolami orła polskiego oraz innymi dekoracjami (1972, dzieło M. Owczarskiego)²², generalna renowacja sali parafialnej w 1971 r.²³, budowa w 1968 r.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ *Pamiętnik 25-lecia parafii Matki Boskiej Częstochowskiej Królowej Korony Polskiej w London, Ont. 1953–1978*, London 1978, s. 52–53.

¹⁶ Uzupełniając płaszczyzny aktywności ks. P. Sanczenki podczas jego pracy wikariuszowskiej w London, nie sposób pominąć zorganizowania przez niego obchodu jubileuszu 25-lecia kapłaństwa ks. F. Pluty, który świętowano 2 lutego 1958 r. Ks. Sanczenko pełnił wówczas funkcję mistrza ceremonii. Zob. „Życie Katolickie” [London, Ont.], 3(1958), nr 7.

¹⁷ *Pamiętnik 25-lecia parafii...*, s. 57–58.

¹⁸ *Pamiętnik pięćdziesięciolecia parafii Świętej Trójcy w Windsor, Ontario, Kanada 1916–1996*, Windsor, Ont. 1966, b. pag.; J. Walkusz, *Minister Ecclesiae et hominum, czyli ksiądz Wawrzyniec Wnuk, jego życie i dzieło*, Pelplin 2010, s. 62–77.

¹⁹ Archiwum Parafii Matki Boskiej Zwycięskiej w Chatham (APCh), Protokoły Towarzystwa Ołtarza, teczka I: 6 VI 1964 – 28 X 1979, Protokół z dnia 31 stycznia 1965 r.

²⁰ „Tygodnik Parafialny Matki Boskiej Zwycięskiej w Chatham, Ontario” (dalej TPMBZ), 16(1972) z 30 IV; *Our Lady of Victory Parish. 25-th Anniversary 1957–1982*, Chatham, Ont. 1982, s. 4.

²¹ *Our Lady of Victory Parish. 25-th Anniversary...*, s. 4.

²² W. Gowin, *Rodzina polonijna w Chatham*, „Dziennik Polski”, 1973, z 6 III.

²³ TPMBZ, 15(1971) z 21 II.

plebanii²⁴ oraz dzwonnicy przykościelnej²⁵. Choć te, bądź co bądź, spektakularne w swej wymowie i trwałe przedsięwzięcia wymagały niemało trosk ówczesnego proboszcza chathamskiego, większą jednak wagę przykładał on do duchowego progresu swych parafian, czyniąc to z niezwykłym wyczuciem. Tak m.in. wprowadzał posoborową odnowę liturgiczną, głównie w zakresie form przyjmowania Komunii św. Chcąc przekonać się o nastrojach wśród parafian i możliwości wdrożenia nowej praktyki w tym względzie, przeprowadził 15 lutego 1970 r. ankietę w parafii. Badani mieli odpowiedzieć na trzy podstawowe pytania: czy wolą przystępować do Komunii św. na stojąco, czy chcieliby otrzymać Eucharystię na rękę i co myślą o zmianach liturgicznych²⁶. Wysłuchawszy opinii wiernych, uszanował ich wolę, by Komunię św. przyjmować jak dawniej, a mszę odprawiać w języku polskim.

Jako odpowiedzialny pasterz inicjował wiele nabożeństw paraliturgicznych, adaptował polskie zwyczaje i praktyki religijne w parafii Matki Boskiej Zwycięskiej, a parafianom – zwłaszcza w okresach przedświątecznych – umożliwiał szerokie korzystanie z sakramentu pokuty. W takich kategoriach należy postrzegać zaprowadzenie w Chatham procesji Bożego Ciała²⁷, regularne organizowanie rekolekcji²⁸ oraz zapraszanie duszpasterzy polskich do pomocy w spowiadaniu bądź wskazywanie takich, którzy byli gotowi przyjąć polskich penitentów²⁹. Jeśli dodać do tego troskę o poszczególne grupy parafialne, organizacje i stowarzyszenia oraz służbę liturgiczną, otrzymamy w miarę przybliżony obraz jego aktywności.

Niełatwo zatem przyszło mu opuścić wspólnotę chathamską, gdy decyzją biskupa Emmetta Cartera z listopada 1973 r. powierzono jego opiece parafię Matki Boskiej Częstochowskiej w London po przejściu ks. F. Pluty w stan spoczynku. Wracał więc ks. Piotr do miejsca swego początku, choć przyszło mu już teraz stanąć wobec nowych wyzwań i podjąć obowiązki na innej zupełnie płaszczyźnie. Ponieważ translokacja zbiegła się z dwudziestolecie polonijnej parafii w London, jej wymowa miała więc szczególne znaczenie. Oficjalna instalacja nowego proboszcza, w obecności dziekana londonkiego ks. F. Loebacha, odbyła się 16 grudnia 1973 r.³⁰, a potem rozpoczął się cały ciąg przedsięwzięć zmierzających do ulepszenia zaplecza duszpasterskiego oraz integracji i uświęcenia środowiska, które nie było przecież obce drugiemu proboszczowi tej parafii.

²⁴ APCh, Our Lady of Victory Parish (dalej OLUV, Plebania (zespół b. sygn.); TPMBZ, 12 (1968) z 2 VI; 16 VI, 23 VI, 14 VII, 27 X.

²⁵ APCh, Protokoły Towarzystwa Ołtarza,teczka II, Protokół z 4 lipca 1982 r.; W. Gowin, *Rodzina polonijna w Chatham*, „Przegląd Miłosierdzia”, 3(1974), nr 1, s. 18.

²⁶ TPMBZ, 14(1970) z 8 II.

²⁷ Tamże, 12(1968) z 16 VI.

²⁸ Tamże, 13(1969) z 16 II; z 23 II; APCh, OLV, Duszpasterstwo, b. sygn.

²⁹ Zob. dla przykładu: APCh, OLV, Duszpasterstwo. Program na Wielki Tydzień 1971 r.

³⁰ *Pamiętnik 25-lecia parafii Matki Boskiej Częstochowskiej w London...*, s. 63.

Niemal od pierwszych chwil pobytu w London nowy proboszcz zabrał się do pracy remontowo-renowacyjnej. Podczas specjalnego zebrania rady parafialnej w maju 1974 r. poświęconego sprawom gospodarczym postanowiono przystąpić do odnowienia budynków kościelnych, a za najważniejsze prace uznano wówczas wymianę dachu, rynien i spróchniałych elementów drewnianych kościoła³¹. Choć dość szybko zmaterializowano owe zamiary³², terazniejszość stawiała przed proboszczem wciąż nowe przedsięwzięcia do realizacji tak w kościele, jak i w jego otoczeniu. Z jego inicjatywy – by odwołać się do wybiórczej egzemplifikacji – wmontowano okna witrażowe w prezbiterium, a dla uczczenia 25-lecia parafii przebudowano całe prezbiterium oraz chór. Z kolei jubileusz 600-lecia obecności Matki Bożej w Jej cudownym obrazie jasnogórskich (1982 r.) stał się dogodną okazją do zakupu i zamontowania w kościele ikony Pani Jasnogórskiej, oprawionej w rzeźbioną ramę z sylwetkami polskich świętych³³.

Z równą intensywnością zatroszczył się ks. P. Sanczenko o sprawy religijno-duszpasterskie parafii oraz społeczno-kulturalne miejscowej Polonii. Zdecydowanie ożywił życie kulturalne, wprowadzając nowe i nieznane w Kraju Klonowego Liścia nabożeństwa (m.in. procesję Bożego Ciała) i modlitwy, systematycznie organizował rekolekcje wielkopostne i misje parafialne³⁴ oraz pielgrzymki do Wiecznego Miasta³⁵, a także szczególną troską otaczał organizacje parafialno-polonijne i grupy realizujące bogaty wachlarz przedsięwzięć służących londonńskiej społeczności³⁶.

Ks. Piotr Sanczenko, a także wierni parafii, którą zarządzał (Chatham, London, Windsor), wykazali niezwykle aktywność w procesie wspierania kościelnych i akademickich instytucji w Polsce (m.in. Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego), a zwłaszcza niesienia pomocy naszym rodakom szukającym na Zachodzie chleba i wolności w latach osiemdziesiątych minionego stulecia. To

³¹ Archiwum Parafii Our Lady of Czestochowa w London, Ont. (dalej APOLC), Rada Parafialna Matki Boskiej Częstochowskiej w London, Ont., Sprawozdanie za rok 1974, b. sygn.; „Życie Katolickie”, 19(1974), nr 29.

³² „Życie Katolickie”, 21(1976), nr 8.

³³ Tamże, 27(1982), nr 35.

³⁴ *Pamiętnik 25-lecia...*, s. 65; „Życie Katolickie”, 20(1975), nr 21 – nr 23; APOLC, Duszpasterstwo, Misje-rekolekcje w parafii Matki Boskiej Częstochowskiej Królowej Polski w London, Ontario, b. sygn.

³⁵ APOLC, Pielgrzymki, Komunikat z 1 XII 1978 r., druk ulotny.

³⁶ Zob. przykładowo: Archiwum Klubu Seniorów w London, Sprawozdania z zebrań 28.03.1984 – 27.09.1989, b. sygn.; I. Stachowiak, G. Gleba, *Historia założenia i rozwoju Polskiego Klubu Seniorów w London, Ontario*, w: *Księga pamiątkowa Polskiego Stowarzyszenia Narodowego wydana z okazji diamentowego jubileuszu 1920–1995*, oprac. B. Balicki i in., London, Ont. 1995, s. 51; „Życie Katolickie”, 25(1980), nr 19; 27(1982), nr 14; J. Walkusz, *Zaangażowanie wiernych w życiu polonijnej parafii w London, Ontario (Kanada)*, „Nasza Przyszłość”, 108(2007), s. 59–145.

m.in. z inicjatywy londonńskiego proboszcza ukonstytuował się 14 października 1981 r. Komitet Pomocy Polskim Uchodźcom, którego celem było organizowanie pomocy finansowej, zbiórka mebli i sprzętu na wyposażenie mieszkań, a przede wszystkim przygotowanie polskich mieszkańców London na podjęcie uchodźców i sprawowanie nad nimi niezbędnej opieki³⁷. Ponadto Komitet organizował potrzebne fundusze na sprowadzenie (sponsorowanie) kolejnych rodzin z zachodnioeuropejskich obozów przesiedleńczych, a potem skutecznie troszczył się o zapewnienie im możliwie wyczerpującej i aktualnej informacji³⁸.

Po dziesięciu latach pracy w London biskup John M. Sherlock skierował ks. Sanczenkę do parafii Trójcy Świętej w Windsor, która zawakowała w 1983 r. na skutek decyzji dotychczasowego jej proboszcza ks. Wawrzyńca Wnuka o przejściu na emeryturę. „Windsor – jak wspominał później ks. Piotr – było łatwiejsze, bo znane mi z poprzedniego pobytu, jak również przez bliskie kontakty z ks. prałatem i siostrami urszulankami oraz przez wiele osób, dawnych parafian”³⁹. Niemniej sporo było problemów, które wymagały niezwykle operatywności i inspirowania wiernych do wspólnego działania. Na czoło wybijała się w tym czasie w dalszym ciągu pomoc dla uchodźców z Polski, którzy opuszczając kraj, szukali schronienia w Kanadzie. Chodziło bowiem o sponsorowanie całych rodzin oraz zapewnienie im godziwego życia. W takiej atmosferze i przy pomocy ludzi świeckich umiejętnie zwerbowanych do współpracy nowy proboszcz w Windsor powołał – wzorem doświadczenia z London – Komitet Pomocy Emigrantom, wystawiał potrzebne dokumenty oraz angażował do tej akcji inne parafie. Dość powiedzieć, że parafia Trójcy Świętej podpisała ponad tysiąc dokumentów sponsoringu⁴⁰. Choć była to działalność zakrojona na szeroką skalę, proboszczowi przyszło przecież realizować priorytetowe zadania gospodarza i administratora we własnej wspólnotce, żadną miarą niezaniebawiane, a także w niemieckiej parafii St. Michael. By zilustrować owe przedsięwzięcia, wystarczy wskazać założenie w 1983 r. nowych witraży w kościele, odnowienie świątyni i sali parafialnej oraz zakup dwóch domów z przyległymi placami w celu poszerzenia parkingu kościelnego. Ponadto parafia pod kierownictwem ks. Sanczenki była wszędzie tam, gdzie potrzebowano pomocy, opieki czy choćby tylko obecności i moralnego wsparcia. Stąd obchody rocznic narodowych, organizowanie pomocy dla rodaków w kraju i na Białorusi, wsparcie dla Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, troska o miejscową Szkołę Polską, Zespół Taneczny

³⁷ APOLC, Komitet Pomocy Polskim Uchodźcom, Odezwa z października 1981 r.; „Życie Katolickie”, 26(1981), nr 44.

³⁸ APOLC, Komitet Pomocy Polskim Uchodźcom, Odezwy i komunikaty 1918–1984, b. sygn.; „Życie Katolickie”, 26(1981), nr 13 – 33(1988) nr 41.

³⁹ *75 lat parafii Świętej Trójcy w Windsor, Ontario, Kanada 1916–1991*, Windsor 1991, s. 21.

⁴⁰ Tamże; A. Rajski, *100 lat Polonii w Windsor 1908–2008. One Century of the Polish Community in Windsor 1908–2008*, Windsor 2008, s. 52.

„Tatry”, harcerstwo, udostępnianie sali na różnego rodzaju spotkania, odczyty, których w Windsor nigdy nie brakowało. Szczególną troską windsorskiego proboszcza było duszpasterstwo i odpowiednia formacja wiernych. Z tej racji m.in. wprowadził dodatkową piątą mszę w niedzielne popołudnie oraz wiele uwagi poświęcał rekolekcjom adwentowym i wielkopostnym, do których głoszenia zapraszał niejednokrotnie rekolekcyjnistów z Polski⁴¹. Jeśli uzupełnić te informacje o przygotowania i organizację uroczystości o szczególnym znaczeniu (np. złoty i diamentowy jubileusz kapłaństwa ks. W. Wnuka⁴², jubileusz 75-lecia parafii⁴³), otrzymamy wnet najogólniejszy pogląd na kwestię aktywności tego duszpasterza. Warto też do tego obrazu dodać olbrzymią ofiarność ks. P. Sanczenki i jego parafii na rzecz wspierania i promowania Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz Kościoła na Białorusi, na której terenie znajduje się aktualnie jego rodzinna parafia. Niemal coroczne odwiedziny najbliższej rodziny w Nieświeżu i okolicy były zawsze połączone z konkretną pomocą dla poszczególnych ośrodków tego kraju.

Z dniem 1 lipca 2003 r. ks. P. Sanczenko przeszedł w stan spoczynku, lecz nadal pozostał na terenie parafii, by służyć swoją pomocą i doświadczeniem wiernym i duszpasterzom. Zakończenie pewnego etapu w bardzo aktywnym życiu stało się okazją do wyrażenia szczególnej wdzięczności niezmiernie zaangażowanemu duszpasterzowi. Uczynili to wierni i kapłani licznie zebrani w Windsor 8 czerwca 2003 r.⁴⁴, a także władze Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, które 18 września 2003 r. odznaczyły ks. P. Sanczenkę medalem Za zasługi dla KUL⁴⁵. Szczególne znaczenie miało to spotkanie w Windsor, we włoskim Klubie Giovanniego Cabata, które zgromadziło ponad 600 osób, a wśród nich byli: burmistrz Windsor Mike Hurst, minister Susan Whelan, która wręczyła ks. kanonikowi specjalny list gratulacyjny od premiera Kanady Jeana Chretien, członek rządu federalnego Dewilght Duncan, konsul generalny Rzeczypospolitej Polskiej z Toronto Jacek Junosza-Kisielewski oraz przedstawiciele

⁴¹ Zob. np. J. Maj-Zielińska, *70-te urodziny ks. proboszcza Piotra Sanczenki*, „Związkowiec” [Toronto], 1997, nr 15.

⁴² *50 lat w służbie Bogu i ludziom*, Windsor, Ont. 1983; *Diamentowy jubileusz kapłaństwa ks. infułata Wawrzyńca Wnuka*, Windsor, Ont. 1993.

⁴³ *75 lat parafii Świętej Trójcy w Windsor...*

⁴⁴ A. Sziler, *Podziękować księdzu*, „Skaner” [London], 2003, nr 7, s. 9; *50 lat służby Bogu i człowiekowi 1954–2004*, Windsor 2004.

⁴⁵ Medal i dyplom w zbiorach ks. P. Sanczenki w Windsor. W uzasadnieniu podano: „Medal za zasługi dla KUL jako wyraz wdzięczności za wieloletnie zaangażowanie w promocję Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Kanadzie oraz za organizowanie wsparcia finansowego (m.in. utworzenie stypendium naukowego dla pracowników KUL prowadzących kwerendę w ośrodkach uniwersyteckich w prowincji Ontario)”. Zob. „Przegląd Uniwersytecki” [KUL], 15(2003), nr 3, s. 16; J. Walkusz, *Ambasador Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego z Windsor*, „Przegląd Uniwersytecki” [KUL], 15(2003), nr 5, s. 20–21.

ponad dwudziestu polonijnych organizacji windsorskich⁴⁶, a nad wszystkim i wszystkimi górowała wdzięczność. Owa wdzięczność znalazła swoją egzemplifikację także w innych odznaczeniach i godnościach, które z jednej strony stanowiły wyraz uznania i docenienia wielorakiej aktywności ks. Piotra Sanczenki, z drugiej zaś były bez wątpienia szczególną formą podziękowania dla jego wielkich zasług tak dla Kościoła, jak i dla licznych organizacji w kraju jego pochodzenia oraz polonijnych. Był zatem – by nieco zilustrować ogólną konstatację – kanonikiem honorowym (super numerum) Drohiczyńskiej Kapituły Katedralnej, kanonikiem honorowym Kapituły Kolegiackiej św. Mikołaja w Końskich, prałatem Jego Świątobliwości, a także odznaczony: medalem Za Zasługi dla KUL (2003), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (2004), Mieczami Hallerowskimi od Polish Army Veterans of America, Złotym Krzyżem Kombatanckim od Stowarzyszenia Polskich Kombatanów w Kanadzie oraz Złotą Odznaką Honorową od Kongresu Polonii Kanadyjskiej.

Długie i niezwykle owocne życie ks. P. Sanczenki zakończyło się 11 lipca 2018 r. Uroczystości pogrzebowe z udziałem licznego duchowieństwa i wiernych odbyły się 16 lipca 2018 r. w kościele Świętej Trójcy w Windsor, a następnie na cmentarzu św. Alfonsa (Ottawa Street), gdzie złożono doczesne szczątki kapłana⁴⁷.

Bibliografia

Źródła

- Archiwum Klubu Seniorów w London.
- Archiwum Parafii Matki Boskiej Zwycięskiej w Chatham.
- Our Lady of Victory Parish, Duszpasterstwo.
- Our Lady of Victory Parish, Plebania.
- Protokoły Towarzystwa Ołtarza.
- Archiwum Parafii Our Lady of Częstochowa w London, Ont.
- Komitet Pomocy Polskim Uchodźcom.
- Pielgrzymki.
- Rada Parafialna Matki Boskiej Częstochowskiej w London, Ont.
- Archiwum Polonii w Orchard Lake.
- Osiedle Dzieci Polskich Balachadoi-Jamnagar, sygn. 44, 440.
- Relacja ks. Piotra Sanczenki (Windsor, 12 III 1997) w zbiorach autora.

Opracowania

- Cichy S., *Jasiński Walerian Józef*, w: *Słownik polskich teologów katolickich 1981–1993*, t. 8, red. J. Mandziuk, Warszawa 1995.
- Diaamentowy jubileusz kapłaństwa ks. infułata Wawrzyńca Wnuka*, Windsor, Ont. 1993.

⁴⁶ A. Sziler, *Podziękować księdzu...*, s. 9.

⁴⁷ „Windsor Star”, 12 July 2018; R. Kuśmierczyk, *Ks. prałat Piotr Sanczenko*, „Przegląd Uniwersytecki” [KUL], 30(2018), nr 4–5, s. 62.

- Gowin W., *Rodzina polonijna w Chatham*, „Dziennik Polski”, 1973.
- Gowin W., *Rodzina polonijna w Chatham*, „Przegląd Miłosierdzia”, 3(1974), nr 1.
- Hlebowicz A., *Kościół odrodzony. Katolicyzm w państwie sowieckim*, Gdańsk 1993, s. 73–126.
- Jacewicz W., Woś J., *Martyrologium polskiego duchowieństwa rzymskokatolickiego pod okupacją hitlerowską w latach 1939–1945*, z. 4, Warszawa 1978.
- Jasiński W., Ks. Pralat Józef Rybiński w *Seminarium Polskim*, „Sodalis” [Orchard Lake], 48(1970), nr 6.
- Jasiński W., *Śp. ks. Antoni Maksymik*, „Sodalis”, 42(1961), nr 9.
- Jasiński W., *Śp. ks. Konstantyn Cyran – wychowawca kapłanów Polonii*, „Sodalis”, 47(1969), nr 7.
- Kuśmierczyk R., Ks. pralat Piotr Sanczenko, „Przegląd Uniwersytecki” [KUL], 30(2018), nr 4–5, s. 62.
- Maj-Zielińska J., *70-te urodziny ks. proboszcza Piotra Sanczenki*, „Związkowiec” [Toronto], 1997, nr 15.
- Nir R., *Archiwa Polskiej Misji Katolickiej w Indiach*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 64(1995), s. 435–460.
- Nir R., *Jasiński Walery Józef*, w: EPE, t. 2, s. 305–306.
- Nir R., *Maksymik Antoni Józef*, w: *Encyklopedia polskiej emigracji*, t. 3, red. K. Dopierała, Toruń 2004.
- Nir R., *Szumal Edward Jan*, w: *Encyklopedia polskiej emigracji*, t. 5, red. K. Dopierała, Toruń 2005.
- Nir R., *Źródła do historii Polonii*, Orchard Lake Mich 1982.
- „Nowe Drogi” [Orchard Lake], 6(1954), nr 19.
- Our Lady of Victory Parish. 25-th Anniversary 1957–1982*, Chatham, Ont. 1982.
- Pamiętnik 25-lecia parafii Matki Boskiej Częstochowskiej Królowej Korony Polskiej w London, Ont. 1953–1978*, London 1978.
- Pamiętnik pięćdziesięciolecia parafii Świętej Trójcy w Windsor, Ontario, Kanada 1916–1966*, Windsor, Ont. 1966.
- 50 lat służby Bogu i człowiekowi 1954–2004*, Windsor 2004.
- 50 lat w służbie Bogu i ludziom*, Windsor, Ont. 1983.
- Prymicje w kościele św. Stanisława*, „Nowiny. Miesięcznik Parafii św. Stanisława w Detroit, Michigan”, 17(1954), nr 7.
- Rajski A., *100 lat Polonii w Windsor 1908–2008. One Century of the Polish Community in Windsor 1908–2008*, Windsor 2008.
- 75 lat parafii Świętej Trójcy w Windsor, Ontario, Kanada 1916–1991*, Windsor 1991.
- Stachowiak I., Gleba G., *Historia założenia i rozwoju Polskiego Klubu Seniorów w London, Ontario*, w: *Księga pamiątkowa Polskiego Stowarzyszenia Narodowego wydana z okazji diamentowego jubileuszu 1920–1995*, oprac. B. Balicki i in., London, Ont. 1995.
- Sziler A., *Podziękować księdzu*, „Skaner” [London], 2003, nr 7.
- Tararuj T., *Diecezja pińska*, w: *Życie religijne w Polsce pod okupację 1939–1945*, red. Z. Zieliński, Katowice 1992.
- „Tygodnik Parafialny Matki Boskiej Zwycięskiej w Chatham, Ontario” 12(1968)–16(1972).
- Walkusz J., *Ambasador Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego z Windsor*, „Przegląd Uniwersytecki”, 15(2003), nr 5.
- Walkusz J., Ks. Franciszek Pluta – „ojciec” polskich sierot i organizator życia polonijnego w Kanadzie, w: *Czynem i prawdą. Księga pamiątkowa na siedemdziesiąte piąte urodziny Księdza Arcybiskupa warmińskiego Edmunda Piszczaka*, red. C. Rogowski i in., Olsztyn 2004.
- Walkusz J., *Minister Ecclesiae et hominum, czyli ks. Wawrzyniec Wnuk, jego życie i dzieło*, Pelplin 2010.
- Walkusz J., *Zaangażowanie wiernych w życiu polonijnej parafii w London, Ontario (Kanada)*, „Nasza Przyszłość”, 108(2007).
- „Życie Katolickie” [London, Ont.] 3(1958) – 27(1982).

**HE CARRIED POLAND AND GOOD IN HIMSELF.
REVEREND PIOTR SANCZENKO (1927–2018)
– A POLISH DIASPORA PRIEST AND A SOCIAL ACTIVIST**

Summary

Rev. Piotr Sanczenko, deceased on July 11, 2018, is remembered in the history of Poland and Canada as an exceptional pastor and social activist. A native of Nieśwież, he was ordained in 1954 in Orchard Lake. He was, inter alia, a parish priest at Chatham, Ont., London, Ont. And Windsor, Ont. Everywhere, he was active in his pastoral and administrative work, and at the same time he organized the life of the Polish diaspora and materially supported church and science institutions in Poland and Belarus in a generous way.